

час були зосереджені науково-педагогічні сили відомих учених, професорів вищих учбових закладів, які прибули з Москви, Петрограда, Києва, Харкова та ін. міст, тікаючи від більшовизму.

Наприкінці 1919 р. вчений виїхав із Києва. Слід зазначити, що під час перебування у Києві В. Вернадський зупинявся у М. Василенка на вул. Тарасівській, 20 і ці дні «були невинним святом для них обох» [4, с. 359].

Особисте знайомство Н. Полонської-Василенко з В. Вернадським відбулося після одруження з М. Василенком. «Приїзд В. Вернадського був для Києва, і зокрема для нас – мого чоловіка та мене, – подією великого значення: наче відкрилося широко вікно у всесвіт, і свіжий подув світової культури, наче озоном, напоїв душну атмосферу Києва, ізольованого від усього світу» [8, с. 500]. Вчена дуже тепло згадує приїзди В. Вернадського, який, як і раніше, зупинявся у них. На цей час, їхня оселя перетворювалася на науковий осередок, всі йшли послідувати з В. Вернадським: друзі, учні та послідовники ідей [8, с. 501]. Учений гостював у родині Василенків ще двічі.

В один із приїздів до Києва, у 1928 році, мала вирішитись доля Академії наук, а саме радянське керівництво прагнуло змінити президію Академії наук, шляхом перевиборів на Спільному Зібранні Академії. Засідання призначалося на 3 травня 1928 року [8, с. 504]. 2 травня В. Вернадський прибув до Києва, де його зустріла родина Василенків. М. Василенко повідомив ученому про бажання академіків, щоб саме В. Вернадський був головою на Загальних Зборах Академії, на що вчений погодився [8, с. 505]. На цьому засіданні головував В. Вернадський. Було обрано нову президію, на чолі Академії став Д. Заболотний. Учена описує тяжку і тривожну атмосферу, що панувала серед академіків Академії наук, які зібралися вдома у родині Василенків і обговорювали долю Академії наук, що її розбудовували В. Вернадський та М. Василенко.

Листування між ученими не припинялося. Обидва боляче переживали за долю країни, науки та Академії. Так, у листі від 17. XI. 1931 р. В. Вернадський писав М. Василенку: «Мені здається ми живемо в науковій сфері – основному стрижні життя найближчих поколінь – по-моєму, в стихійному процесі, зупинити який не можуть навіть такі великі течії, як переміщення до влади народних мас... Переможе той, котрий піде в унісон з ростом знань. Я дивлюся тому відносно спокійно і на занепад наукової праці, що нині у нас помічається. Бо дивлюся на нього в його значенні...» [8, с. 703].

Після смерті чоловіка Н. Полонська-Василенко листувалася із вченим, який на той час переїхав з Ленінграда до Москви. Приїхавши захищати докторську дисертацію вчена у 1940 р. відвідала родину Вернадських. Незважаючи на роки В. Вернадський «залишився таким, яким я бачила його у Києві: так же стежив за всім культурним життям, за літературою, за новими досягненнями науки...», – наголошувала вчена [8, с. 508]. «Це був вчений світового масштабу, громадянин всесвітньої республіки, ім'я якої – НАУКА» – так завершує свої спогади про В. Вернадського Н. Полонська-Василенко [8, с. 508].

Підсумовуючи, варто зазначити, що спогади історика Н. Полонської-Василенко про академіка В. Вернадського дають уявлення, як жила працювала і чого прагнула інтелігенція. Період дружніх відносин В. Вернадського і М. Василенка припадає на час з 1917 по 1935 роки – це період найбільш драматичних подій в історії України. Від пошуків інтелігенцією шляхів розвитку майбутньої держави, до усвідомлення невідворотності більшовизму. Проте обидва академіки, що очолювали Українську Академію наук понад усе ставили розвиток знань, а їхній внесок у створення Академії наук є неозціненним.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Вернадський В. Дневники, 1917-1921 (октябрь 1917 – январь 1920). – К. : Наукова думка, 1994. – 270 с.
2. Крупина В. О. «Білі» сили як чинник активізації політичної боротьби в українській державі (1918 р.) // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика: Збірник статей. – К., 2004. – Вип. 7. – С. 226-233.
3. Лейкина-Свирская В. Р. Русская интеллигенция в 1900-1971 годах. – М. : Мысль, 1981. – 285 с.
4. Полонська-Василенко Н. Спогади. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2011. – 591 с.
5. Полонська-Василенко Н. Українська Академія Наук. Нарис історії. К. : Наукова думка. 1993. – 416 с.
6. Русова С. Мемуари. Щоденник. – К. : Поліграфкнига, 2004. – 544 с.
7. Русова С. Мої спомини. – К. : Україна-Віта, 1996. – 208 с.
8. Хроніка-2000. Український культурологічний альманах. – Вип. 57-58. – К., 2004.

УДК 378.091.212:159.9.072:005.336.2

Бердник Г.Б.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ СФОРМОВАНІСТІ МОТИВАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТУ ПРОФЕСІЙНОЇ СТІЙКОСТІ МАЙБУТЬОГО ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

В статті представлені дані емпіричного дослідження основних аспектів рівня розвитку мотиваційного компоненту професійної стійкості майбутнього практичного психолога

Підвищення попиту суспільства у послугах практичного психолога, здатного компетентно вирішувати поставлені завдання, швидко реагувати на зміни у суспільстві, зберігаючи професійну стійкість та конкурентно спроможність, інтеграція Української держави та національної системи освіти у Європейський простір вимагає концептуальної зміни моделі практичного психолога, що відповідає вимогам сучасності.

Вперше поняття «професійна стійкість» особистості було введено К.К.Платоновим в 1965 році, розумів під нею така властивість особистості, в якому проявляється інтенсивність, дієвість і стійкість професійної спрямованості. Професійна стійкість характеризує таке злиття робочого зі своєю професією, коли професійна діяльність стає для людини «трудою домінантою» [3]. Окремі аспекти професійної стійкості освітлені в працях В.Г. Асєєва, Л.І. Божович, Ф.Є. Василюка, Г.Л. Гаврілової, Л.П. Гримак, К.М. Дурай-Новакової, Є.Ф. Зеєра, П.Б. Зільбермана, В.О. Іваннікова, З.К. Коргієвої, П.Л. Коропової, І.Д. Лушнікова, В.С. Мерліна, О.Г. Мороза, Т.В. Осадчава, Н.О. Подимова, П.Є. Решетникова, Е.Е. Симанюка, В.Е. Чудновського та ін. [1; 2].

Як було зазначено, проблема професійної стійкості фахівців ставала неодноразово об'єктом досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених. У той же час дослідження, складання моделі та визначення умов формування професійно стійкого майбутнього практичного психолога на сьогоднішній день освітлені недостатньо.

Мета статті полягає у дослідженні рівня сформованості мотиваційного компоненту професійної стійкості майбутнього практичного психолога в умовах вищого навчального закладу.

У результаті теоретичного аналізу нам удалося виявити в структурі професійно-особистісної стійкості майбутнього практичного психолога, наступні компоненти: мотиваційний, когнітивний, конотативний, рефлексивно-ціннісний і регулятивно-вольовий. Емпіричне дослідження проводилося на базі Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького серед студентів 3-5 курсів спеціальність «Практична психологія», «Біологія. Практична психологія», «Соціальна педагогіка. Практична психологія» та Володимирського державного університету імені Олександра Григоровича та Миколая Григоровича Столетових серед студентів 3-5 курсів спеціальність «Психологія», спеціалізація «Клінічна психологія». Загальна вибірка складала 190 осіб (контрольна та експериментальна група). Експериментальне дослідження проводилося протягом 2010-2012 років.

З метою діагностики рівня сформованості мотиваційного компоненту були проведені наступні методики: «Структура мотивації», «Мотиви вибору професії», «Вивчення мотивації навчання у ВНЗ».

За результатами методики «Структура мотивації» виявлено (див. табл.1), що для III курсу домінуючими виступають зовнішні позитивні мотиви вибору професії (43,8%), тобто орієнтація на зовнішні привабливі чинники майбутньої професійної діяльності, на соціальну значущість та престиж, а не на внутрішню структуру та процес майбутньої діяльності. Серед студентів IV курсу найбільш значущими є внутрішні індивідуально значущі мотиви (37,8%) (тобто орієнтація на самореалізацію внутрішнього потенціалу, на отримання задоволення від процесу професійної діяльності), проте показники свідчать про те, що є, хоча і не високий, але і зовнішній негативний мотив як серед студентів III курсу, так і серед студентів IV і V курсів (тобто невизначеність, відсутність внутрішнього особистісно значущого сенсу вибору професії). Серед студентів V курсу домінуючим виявлено внутрішні соціально значущі мотиви (39,7%), тобто прагнення професійно зростати, приносити користь людям, з метою здобуття соціальної значущості, прагнення зайняти нову соціальну позицію – професіонала та працівника.

Таблиця 1

Дослідження структури мотивації майбутнього практичного психолога

Основні мотиви	Процентне співвідношення		
	III курс	IV курс	V курс
Мотивація досягнення			
Пізнавальний мотив	25,3%	40,5%	46,4%
Змагальний мотив	39,6%	24,6%	51,8%
Мотив досягнення успіху	54,8%	62,4%	65,7%
Внутрішній мотив	30,4%	55,7%	33,7%
Мотив зазначення результатів	48,7%	37,2%	25,2%
Мотив складності завдання (суб'єктивна оцінка складності завдання)	24,6%	19,8%	22,4%
Мотивація відношення			
Мотив ініціації	62,4%	48,6%	58,4%
Мотив самооцінки вольового зусилля	21,3%	29,5%	30,5%
Мотив самообілізації (на вольове зусилля)	20,5%	18,7%	24,7%
Мотив самооцінки особистісного потенціалу	30,4%	51,4%	56,3%
Мотив особистісного осмислення праці (особистісний зміст)	18,3%	31,3%	37,9%
Мотив позитивного особистісного очікування	55,3%	61,3%	64,5%

Відповідно до категорії «Мотивація досягнення», виявлено що домінуючими мотивами виступають:

- для студентів III курсу – мотивація досягнення успіху (54,8%) та мотивація зазначення результатів, це свідчить про те, що більшість майбутніх фахівців орієнтовані на досягнення успіху, що має зовнішню спрямованість, тобто результативність, що виявляється у кінцевому продукту діяльності, не зосереджуючись на процесі, що відображається у низьких показниках внутрішньої вмотивованості (30,4%), пізнавального мотиву (25,3%), мотиви складності завдання (24,6%);

- для студентів IV курсу першорядними виявлені мотивація досягнення успіху (62,4%), внутрішні мотиви (55,7%), тобто орієнтація на самовдосконалення у професійній діяльності, прагнення оволодіти внутрішніми компонентами діяльності, і як результат досягнення успіху. також значно підвищилося значення пізнавальної діяльності (40,5%) на шляху самореалізації;

- для студентів V курсу домінуючими виявлені мотиви досягнення успіху (65,7%), змагальний мотив (51,8%) та пізнавальний мотив (46,4%), тобто прагнення досягти успіху за рахунок знань-во-практичного приросту компетентностей у майбутній діяльності, що обумовлено змагальним компонентом, як прагненні особистості до конкурентно спроможності на сучасному нестабільному ринку праці.

За шкалою «Мотивація відношення» виявлено, що:

- для студентів III курсу найбільш значущим виступає мотив ініціативності (62,4%) та особистісного очікування (55,3%), тобто спостерігається тенденція до активності та віри у власні можливості, але на низькому рівні сформовані мотиви вольової саморегуляції (21,3%), самообілізації (20,5%), самооцінки особистісного потенціалу (30,4%), особистісного осмислення праці (18,3%), що ускладнює процес само перетворення на шляху професійної стійкості;

- для студентів IV курсу найбільш розвиненими є мотиви позитивного особистісного очікування (61,3%), самооцінки особистісного потенціалу (51,4%), ініціації (48,6%), тобто спостерігається тенденція активного розвитку ініціативності та особистісного потенціалу з позиції позитивного сприйняття власної «Я-концепції», але утруднює цей процес низький рівень

сформованості прагнення до саморегуляції внутрішніх станів, що може спричинити виникнення негативних психічних станів (тривожності, фрустрації);

- для студентів V курсу значущими виступають мотиви позитивного особистісного очікування (64,5%), самооцінки особистісного потенціалу (56,3%), ініціації (58,4%), що також свідчить про прагнення всебічної самореалізації, але ускладнюється даний процес низьким рівнем вольової регуляції.

За результатами методики «Вивчення мотивації навчання у ВНЗ» виявлено, що домінуючим для студентів III, IV та V курсів виступає мотив оволодіння професією, але низьке прагнення до когнітивного компоненту у професійній діяльності (низьке відсоткове значення мотиви здобуття знань) ускладнює процес розвитку професійної компетентності та інтеріорізації теоретичних знань та практичного досвіду.

На основі теоретико-методологічного аналізу проблеми виділені компоненти професійної стійкості: мотиваційний, когнітивний, конотативний, рефлексивно-ціннісний і регулятивно-вольовий. Дослідження мотиваційного компоненту дало змогу виявити, що домінуючими компонентами у більшості внутрішні соціально значущі та мотив досягнення успіху та оволодіння професією.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Абрамова Г.С. Практическая психология: Учебник для студентов вузов. /Г.С. Абрамова – 6-е изд., перераб. и доп. М.: Академический проект, 2001. – 346с.*
2. *Ковальчук Э.М. Формирование профессиональной устойчивости учащихся средних ПТУ: дис ... канд. пед. наук. / Э.М. Ковальчук – Киев, 1988. – 155 с.*
3. *Платонов К.К. Вопросы психологии труда.– М.: Медицина, 1970. – 264 с.*

УДК 159.923

Боброва Л. Г.

ВНУТРІШНІ КОНФЛІКТИ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ ТА ВИПУСКНИКІВ — МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Стаття посвячена емпіричному дослідженню особливостей внутрішніх конфліктів майбутніх психологів. В результаті експериментального дослідження виявлена залежність між внутрішньою конфліктністю і комплексом факторів самоотношення. Отримані дані показують, що майбутні психологи мають високі показники внутрішньої конфліктності, яка супроводжується станом емоціонального дискомфорту, внутрішньою напруженістю і низькими показниками позитивного самоотношення. Дослідженням встановлено, що у психологів переважає інтернальний локус контролю.

Актуальність дослідження проблеми внутрішніх конфліктів майбутніх психологів обумовлена зростанням потреби суспільства у фахівцях, здатних до продуктивного вирішення професійних завдань у всіх сферах суспільного життя. Психологічні особливості професії психолога визначаються не тільки сферою його професійної діяльності, але насамперед його особистісними якостями. Саме особистісні якості, стан сформованості внутрішньої психічної структури великою мірою визначають успіх його професійної діяльності. Знаючи причини і фактори, які спричиняють виникнення внутрішніх конфліктів, особливості їх переживання, можна обґрунтувати умови, за яких майбутній фахівець буде спроможний використовувати позитивний потенціал цих переживань. Адже вміння вирішувати власні внутрішні конфлікти є запорукою професійного успіху для психолога. Виходячи із зазначеного вище, вивчення особливостей внутрішніх конфліктів, характерних для студентів-психологів, має велике значення для визначення напрямів оптимізації професійної підготовки.

Внутрішній конфлікт є одним з найбільш складних і первинних психологічних конфліктів, які відбуваються у внутрішньому світі людини. Даний конфлікт є гострим негативним переживанням, викликаним довготривалим протиріччям і зіткненням структур внутрішнього світу особистості, та відображає її суперечливі зв'язки із соціальним середовищем, труднощі у прийнятті рішень та розв'язанні життєвих проблем [7]. Основою внутрішніх конфліктів є ціннісно-мотиваційна сфера особистості.[8] З цією найважливішою сферою психіки людини пов'язана її внутрішня конфліктність, тому що саме вона відбиває різноманітні зв'язки особистості з навколишнім середовищем.

Здійснений нами аналіз літературних джерел ілюструє, що критерії класифікації внутрішніх конфліктів як у зарубіжній так і в радянській та сучасній вітчизняній психології надзвичайно різноманітні та численні. Для досягнення мети нашого дослідження цікавою і перспективною, на наш погляд, є класифікація, запропонована С. Карташовим. Він виділяє в якості основних такі внутрішні конфлікти:

- конфлікт формування особистості;
- конфлікт перетворення особистості;
- конфлікт вторгнення в особистісну структуру [5].

На його думку, внутрішні конфлікти формування викликані одночасним впливом на людину різноспрямованих факторів її розвитку. Таким конфліктам властива досить чітка періодизація, пов'язана з основними стадіями формування внутрішньоособистісних структур. Основним періодом внутрішньої конфліктності є період з 14-ти до 21-24 років. Найбільш типовими внутрішніми конфліктами цього віку, на думку С. Карташова, виступають:

- конфлікт самовідторгнення від попереднього образу існування;
- конфлікт невідповідності можливостей запропонованим соціальним зразкам;
- конфлікт невідповідності особистісних уявлень про себе уявленням про особистість ззовні;
- конфлікт невідповідності реальних дій ідеальному цілепокладанню;
- конфлікт невідповідності уявлень про реальність їй самій[5].

Детальний аналіз поданих типів внутрішніх конфліктів показує, що всі вони пов'язані з ціннісно-сміисловою сферою особистості і є відображенням протиріч між «Я-реальним» і «Я-ідеальним». Отже, можна припустити, що основним типом